

III. ÜNİTE: İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER DERS NOTLARI

DÜNYANIN NERESİNDEYİM?

Harita: Yeryüzünün tamamının veya bir kısmının, kuşbakışı görünüşünün belirli bir oranda küçültülerek düzlem üzerine aktarılmasına **harita** denir.

Bir çizimin harita olabilmesi için;

- Kuşbakışı çizimin olması
- Ölçek kullanılması
- Düzlem üzerine aktarılması gerekir.

Ölçek: Haritalardaki küçültme oranına **ölçek** adı verilir.

Geoit: Dünya'nın Ekvator'dan şişkin, kutuplardan basık olan kendine özgü şekline **geoit** adı verilir.

Ekvator: Dünya'yı tam **ortadan ikiye ayırdığı** varsayılan hayali çizgiye **Ekvator** adı verilir.

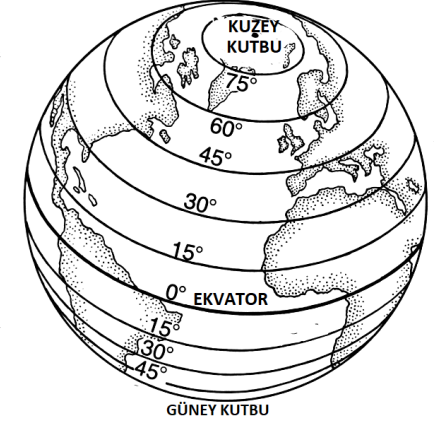
- Ekvator ile kuzey kutup noktası arasında kalan yarım küreye **kuzey yarım küre** denir.
- Ekvator ile güney kutup noktası arasında kalan yarım küreye **güney yarım küre** denir.
- Ekvator aynı zamanda başlangıç paralelidir.

Yer ekseninin Dünya'yı kestiği kabul edilen yerlere **kutup noktası** denir. Kuzey yarım kürede olana **Kuzey Kutup Noktası**, güney yarım küredeki de **Güney Kutup Noktası** denir.

Paralel: Ekvatora **paralel** olarak birer derecelik açılarla çizilmiş hayali çizgilere paralel denir.

Paralellerin Özellikleri

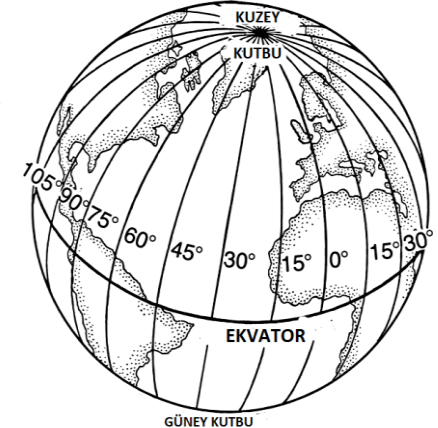
- Başlangıç paraleli **Ekvator'dur** ve aynı zamanda en büyük paralel dairesidir.
- Ekvatorun kuzeyinde **90**, güneyinde **90** olmak üzere **180** paralel vardır.
- Ekvator'dan uzaklaştıkça paralellerin boyları kısalır kutuplarda **nokta halini** alır.
- Ekvatordan uzaklaştıkça paralellerin dereceleri büyür.
- Ardışık iki paralel arası mesafe her yerde **111 km'dir**.

Meridyen: Bir kutup noktasından başlayıp diğer kutup noktasına uzanan **paralelleri dik açıyla kesen** hayali yarım çemberlere meridyen denir.

Meridyenin Özellikleri

- Başlangıç meridyeni, İngiltere'nin başkenti **Londra yakınlarındaki Greenwich (Griniç)** gözlemevi üzerinden geçen meridyendir ve **0°** ile gösterilir.
- Başlangıç meridyeninin doğusuna **Doğu Yarım Küre**, batısına **Batı Yarım Küre** denir.
- Doğu Yarım Küre'de **180** ve Batı Yarım Küre'de **180** olmak üzere toplam **360** meridyen vardır.

- Başlangıç meridyeninden uzaklaştıkça meridyenlerin derecesi büyür.
- Meridyenlerin boyu birbirine eşittir.
- Ekvator'da meridyenler arasında mesafe **111 km'dir**. Ekvator'dan uzaklaştıkça meridyenler arası mesafe daralır.
- İki meridyen arası mesafe **4 dakikadır**.

Not: Paralellerin derecesi kuzeye doğru artıyorsa bu yer Kuzey Yarım Kürededir. Paralellerin derecesi güneye doğru artıyorsa bu yer Güney Yarım Kürededir.

Not: Meridyenlerin derecesi doğuya doğru artıyorsa bu yer Doğu Yarım Kürededir. Meridyenlerin derecesi batıya doğru artıyorsa bu yer Batı Yarım Kürededir.

Paralel ve Meridyen Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar

Paralel	Meridyen
180 tane	360 tane
Boyları eşit değil	Boyları eşit
Doğu-Batı yönünde uzanır	Kuzey-Güney yönlü uzanır
İki paralel arası mesafe aynıdır	İki meridyen arası mesafe her yerde aynı değildir.

COĞRAFİ KONUM

Coğrafi Konum: Herhangi bir ülkenin, bölgenin ya da şehrin dünya üzerinde bulunduğu yerin belirtilmesine **coğrafi konum** denir.

Coğrafi konum, **mutlak (matematik)** konum ve **göreceli (özel)** konum olarak ikiye ayrılır.

Bir bölgenin veya ülkenin coğrafi konumu, büyüklüğü, iklimi, yer altı ve yer üstü kaynakları gibi özelliklerinin ülkeler arası politikada oynadığı rollerden kaynaklanan konumuna **jeopolitik konum** denir.

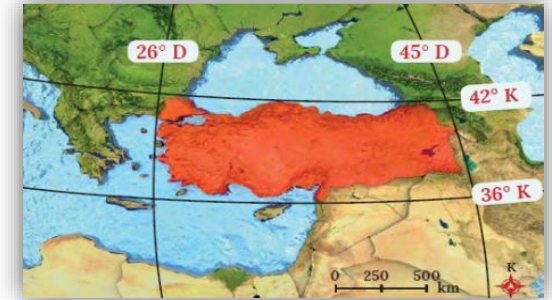
Mutlak (Matematik) Konum: Dünya üzerinde bulunan herhangi bir yerin paralel ve meridyenlere göre belirtilmesine mutlak konum denir.

Ülkemizin Mutlak Konumu

- Ülkemiz **36°-42° kuzey paralelleri ile 26°-45° doğu meridyenleri** arasında yer alır.

- Ülkemizin en kuzeyi ile en güneyi arasında **6 paralel fark** ve **666 km** uzaklık vardır.

- Ülkemizin en doğusu ile en batısı arasında **19 meridyen fark** ve **76 dakikalık yerel saat farkı** bulunur.

- Ülkemizde dağların kuzey yamaçları güney yamaçlarından daha soğuktur.

Göreceli (Özel) Konum: Dünya üzerindeki herhangi bir yerin kıtalara, okyanuslara, denizlere, yer şekillerine, yer altı kaynaklarına, ulaşım yollarına ve komşu ülkelere göre belirlenen konumudur.

Ülkemizin Göreceli Konumu

- Ülkemiz Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine en çok yaklaştığı yerdedir.
- Ülkemizde bulunan İstanbul Boğazı ve Çanakkale Boğazı ile kıtaları birbirine bağlayan önemli geçiş yollarını oluşturur.
- Ülkemiz yer altı ve yer üstü kaynakları bakımından zengindir.

- Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımadadır.
- Ülkemizde batıdan doğuya doğru yükselti artar.
- Ülkemizin yeryüzü şekilleri engebelidir.

KITALAR VE OKYANUSLAR

Kıta: Kendine bağlı adalarla beraber çevresi sularla kaplı büyük kara parçalarına **kıta** denir.

- Dünya yüzeyinin yaklaşık %29'u karalarla kaplıdır.
- Dünya üzerinde **yedi tane kıta** vardır.
- **Asya, Afrika, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Antarktika, Avrupa, Okyanusya (Avustralya)** kıtası. (Yüzölçümü büyükten küçüğe)
- Yüz ölçümü en büyük ve nüfusu en fazla olan kıta **Asya kıtasıdır**.
- Afrika kıtasının büyük bölümü sıcaktır ve çöllerle kaplıdır.
- Antarktika kıtası buzullarla kaplı olduğundan bu kıtada nüfus ve yerleşme yoktur. (Araştırma amacıyla insanlar bulunuyor)
- Karaların fazla olmasından dolayı Kuzey Yarımküre'de nüfus daha fazladır.

Okyanus: Yeryüzündeki derin ve geniş çukurları dolduran büyük su kütlelerine **okyanus** denir.

Dünya üzerinde üç tane okyanus vardır. Bunlar **Büyük (Pasifik) Okyanus, Atlas (Atlantik) Okyanusu** ve **Hint Okyanusu'dur**. Dünya yüzeyinin yaklaşık %71'i sularla kaplıdır.

ÜLKEMİZİN COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

Fiziki Harita: Sınırları belirli bir alanda dağ, ova, plato, akarsu gibi yeryüzü şekillerini gösteren haritalara fiziki harita denir.

- Fiziki haritalarda kullanılan **renklerin anlamları** vardır.
- Deniz ile karanın birleştiği yerde yükselti **"0 (sıfır)"** metre olarak kabul edilir

NOT: Fiziki haritalarda yeşil renkler ormanları değil yükseltinin az olduğu yerleri gösterir.

Fiziki Haritadaki Renk	Gösterdiği Yükselti
Mavi	Deniz, göl, akarsu gibi su kütleleri
Yeşil	0-500 Metre
Sarı	500-1000 Metre
Kahverengi	1000 Metre yukarısı.

Fiziki Haritalarda Bulunan Yeryüzü Şekilleri

Dağ: Çevresine göre daha yüksek ve tabandan zirveye kadar eğimli yamaçları olan yeryüzü şekillerine **"dağ"** adı verilir. Fiziki haritalarda dağlar kahverengi renk ile gösterilir.

Örnek: Ağrı Dağı, Erciyes Dağı

Göl: Karalar içindeki çukurlarda birikmiş durgun su kütlelerine **göl** denir.

Örnek: Van Gölü, Tuz Gölü

Plato: Akarsular tarafından derin bir biçimde yarılmış, çevrelerine göre yüksekte kalan düzlüklere plato denir.

Örnek: Erzurum- Kars Platosu

Vadi: Akarsuların yataklarını aşındırarak oluşturduğu yeryüzü şekillerine vadi denir

Örnek: İhlara Vadisi

Ova: Çevrelerine göre alçakta kalan, akarsular tarafından yarılmamış geniş düzlüklere ova denir.

Ovalar tarımın yoğun şekilde yapıldığı aynı zamanda hayvancılığın ve ulaşımın da geliştiği, nüfusun fazla olduğu yerlerdir.

Örnek: Çukurova, Bafra, Çarşamba

Akarsu: Yeryüzünde, belirli bir yatak içinde, eğim boyunca sürekli veya zaman zaman akan sulara akarsu denir.

Örnek: Seyhan, Ceyhan

Ada: Etrafı sularla çevrili kara parçasına ada denir.

Örnek: Kıbrıs Adası

Yarımada: Üç tarafı surlarla çevrili olan kara parçasına yarımadadır.

Örnek: Gelibolu Yarımadası

Körfez: Denizin karanın içine doğru sokulduğu büyük su girintilerine körfez denir.

Örnek: İzmir Körfezi, Antalya Körfezi

Koy: Denizin karaya doğru giren küçük ve dar girintilerine koy denir.

Örnek: Sarsala Koyu (Muğla)

Boğaz: İki denizi birbirine bağlayan su geçitlerine ise boğaz denir.

Örnek: İstanbul, Çanakkale Boğazı

- Türkiye, ortalama yükseltisi **1132 metre** olan bir ülkedir.
- Ülkemizde **batıdan doğuya doğru gidildikçe** yükselti genel olarak artar.
- Ülkemizde dağlar **doğu-batı** yönünde uzanır.
- Bu nedenle ülkemizin kuzey ve güneyinde kıyı ile iç kesimler arasında ulaşım zordur
- Ülkemizde **yeryüzü şekilleri çeşitliliği** fazladır.
- Bu durum Türkiye'deki iklim, bitki örtüsü, toprak türü, tarım ürünü, nüfusun dağılışı ve ekonomik faaliyet vb. özelliklerin coğrafi yapıya göre farklılaşmasına neden olur.

Yükselti ve Engebenin Fazla Olduğu Yerlerde	Yükseltinin ve Engebenin Az Olduğu Yerlerde
Sıcaklık ortalaması düşüktür.	Sıcaklık ortalaması yüksektir.
Ulaşım zordur.	Ulaşım kolaydır.
Tarım alanları dardır.	Tarım alanları geniştir.
Sanayi ve ticaret gelişmemiştir.	Sanayi ve ticaret gelişmiştir
Diğer bölgelere göç verir.	Diğer bölgelerden göç alır.
Nüfusu azdır.	Nüfusu fazladır.

Ülkemizde Farklı İklim Görülmesinin Nedenleri

İklim: Geniş bir bölge içinde ve uzun yıllar boyunca değişmeyen ortalama hava koşullarına **iklim** denir

1. Ekvatora Uzaklık: Dünya'nın şekli ve Güneş ışınlarının geliş açısından dolayı Ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe sıcaklık azalır. **Bu nedenle ülkemizde güneyden kuzeye gidildikçe sıcaklık genel olarak azalır.** Adana'nın aynı anda Sinop'tan sıcak olması.

2. Yükselti: Ülkemizin yükseltisi **Batı'dan Doğu'ya doğru artmaktadır.** Aynı paralel üzerindeki biri Batı'da diğeri Doğu'da olan iki ilimizden Doğu'da olan ilin sıcaklık değeri daha düşüktür.

3. Denizellik ve Karasallık: Karalar erken ısınıp erken soğur, denizler ise geç ısınıp geç soğur. Denizler karalar üzerinde; kış mevsiminde ılıman, yaz mevsiminde ise serin bir etki yaparak sıcaklığı dengeler. **Örneğin** kış mevsiminde Samsun, Kayseri'ye göre daha sıcaktır. Bunun nedeni Samsun'un deniz kıyısında, Kayseri'nin ise iç kesimlerde yer almasıdır.

4. Rüzgârlar: Rüzgârlar, geldikleri yerin sıcaklık koşullarını estikleri yerlere taşıyan hava akımlarıdır. **Ülkemizde kuzeyden esen rüzgarlar sıcaklığı düşürürken güneyden esen rüzgarlar sıcaklığı artırır** bu durum matematik konumundan kaynaklanmaktadır.

5. Dağların Uzun Yönü: Ülkemizin batısında dağlar kıyıya dik uzandığı için deniz üzerinden gelen hava kütleleri, iç kesimlere sokulabilir. **Ülkemizin kuzey ve güneyinde ise dağlar kıyıya paralel uzandığı için deniz üzerinden gelen hava kütleleri, iç kesimlere sokulmakta zorlanabilir.**

6. Bakı: Bakı, bir yerin güneşe dönük olma durumudur. Güneş'e dönük yamaçlar, gölgede kalan yamaçlara göre güneş ışınlarını daha büyük açılarla alır ve daha fazla ısınır. Ülkemizin bakı durumu, güney yönüdür. Türkiye'nin kuzey yarımkürede olması bunu sağlamıştır. **Bu yüzden güney yamaçlar ülkemizde daha sıcaktır.**

Ülkemizde Görülen İklim Tipleri

Karadeniz İklimi

- Ülkemizde **Karadeniz'in kıyı kesimlerinde** gözüktür (**Karadeniz ve Kuzey Marmara**).
- Yazlar **serin**, kışlar ise **ılık** geçer.
- **Her mevsim yağış** görülür.
- En fazla yağışı **sonbaharda** alır.
- Bitki örtüsü **ormandır**.
- Ladin, şimşir, köknar ve kestane yaygın ağaç çeşitleridir
- Evlerin yapı malzemesi **ahşaptır**.
- **Yayla turizmi** gelişmiştir.
- **Çay (Doğu Karadeniz), fındık, mısır** gibi ürünler yetişir.
- Ülkemizde mevsimler arası sıcaklık farkının en az olduğu iklim tipidir
- İklimin etkili olduğu yerlerde görünen dağ çayırıları **büyükbaş hayvancılığın** gelişmesini sağlamıştır
- Karadeniz ikliminin görüldüğü yerlerde ormancılık ve orman ürünleri sanayisi gelişmiştir.

Akdeniz İklimi

- Ülkemizde **Akdeniz, Ege ve Marmara** kıyılarında gözüktür.
- Yazlar **sıcak ve kurak**, kışlar ise **ılık ve yağışlı** geçer.
- En fazla yağışı **kışın** alır.
- Akdeniz ikliminde bitki örtüsü, **maki (zeytin, zakkum, defne, mersin, keçiboynuzu)** adı verilen kısa boylu ağaçlardır.

- Yüksek yerlerde ise iğne yapraklı **karaçam, sedir** ve **köknar** ormanları vardır.

- Evlerin yapı malzemesi **taştır**.

- Yaz mevsiminin uzun olması nedeniyle **yaz turizmi** gelişmiştir.

- Kışlar ılık geçtiği için **seracılık faaliyeti** gelişmiştir.

- **Turunçgiller** (mandalina, portakal, limon greyfurt), **zeytin, fıstık, pamuk, susam, muz, tütün, üzüm, incir** ve birçok sebze ve meyve yetişir.

Karasal İklim

- Ülkemizde denizden uzak iç kesimlerde görülen iklim tipidir (**İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu Bölgesi ve Marmara'nın iç kesimlerinde**)

- Yazlar **sıcak ve kurak**, kışlar **soğuk ve karlı** geçer.

- **Kar yağışından** dolayı kışın yollar kapanabilir.

- En fazla yağışı **ilkbaharda**, en az yağışı **yazın** alır.

- Bitki örtüsü, ilkbahar yağmurları ile yeşeren, yaz sıcaklığı ile kuruyan **bozkırlardan** oluşur.

- Bozkırları oluşturan başlıca ot türleri; **geven, koyun yumağı, kekik, gelincik, kılıç otu ve yavşan** otudur.

- Evlerin yapı malzemesi **kerpiçtir**.

- **Buğday, arpa, şekerpancarı, mercimek, nohut, üzüm, elma** gıbitarım ürünleri yetişir.

- Bozkır alanların geniş olması **küçükbaş hayvancılığın** gelişmesini sağlamıştır.

TÜRKİYE'NİN BEŞERÎ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Beşerî Coğrafya: İnsanların tarım, sanayi, ulaşım, yerleşme, nüfus, vb. faaliyetler ile çevre üzerinde yaptığı ya da yapmakta olduğu değişiklikleri inceleyen bilim dalıdır.

Nüfus: Sınırları belirli bir alan (köy, ilçe, il, bölge, ülke vs.) içerisinde yaşayan insan sayısına **nüfus** adı verilir.

- Osmanlı Devleti Padişahı **II. Mahmut**, askerlik yapabilecek vatandaşları ve yeni vergi kaynaklarını tespit edebilmek amacıyla **1831** yılında nüfus sayımı yaptırmıştır.

- Cumhuriyet Dönemi'nde ilk düzenli nüfus sayımı **1927** yılında yapılmıştır. Ardından **1935** yılında ikincisi yapıldıktan sonra her beş yılda bir bu sayım tekrarlanmıştır.

- **1990** yılından sonra her **10 yılda** bir nüfus sayımı yapılması kararı alınmıştır. Gelişen teknoloji sayesinde **2007** yılında ülkemizde **Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne** geçilmiştir.

Nüfus Sayımının Amaçları

- Ülkenin nüfus artış hızını tespit ederek nüfus planlaması yapmak

- Ülke kaynaklarının nüfusa göre kullanımını planlamak

- Okul çağındaki öğrenci sayısını belirleyerek ihtiyaç olan okul ve derslik sayısını tespit etmek

- İşsiz olan insan sayısını belirlemek ve yeni iş alanlarının oluşturulmasını sağlamak

- Ülkemizin nüfusu **2022 TÜİK** verilerine göre **85 milyon 279 bin 553** kişidir.

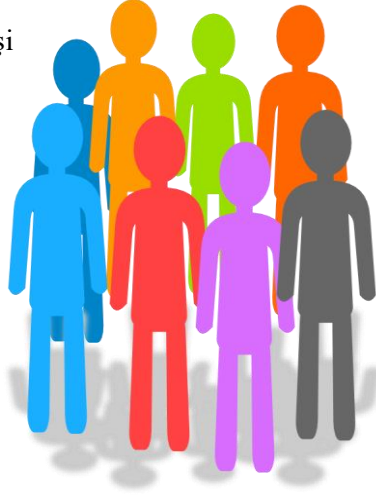

En fazla nüfusa sahip illerimiz

1. İstanbul 15 milyon 907 bin 951 kişi
2. Ankara 5 milyon 782 bin 285 kişi
3. İzmir 4 milyon 462 bin 56 kişi
4. Bursa 3 milyon 194 bin 720 kişi
5. Antalya 2 milyon 688 bin 4 kişi

En az nüfusa sahip illerimiz

1. Bayburt 84 bin 241 kişi
2. Tunceli 84 bin 366 kişi
3. Ardahan 92 bin 481 kişi
4. Gümüşhane 144 bin 544 kişi
5. Kilis 147 bin 919 kişi

Ülkemizde Nüfusun Dağılımını Etkileyen Faktörler

Nüfusun dağılımını etkileyen **beşeri** ve **doğal faktörler** vardır.

Doğal Faktör: İnsan etkisi olmadan kendiliğinden doğada oluşan faktörlerdir.

Doğal Faktörler

- Yeryüzü şekilleri
- İklim
- Su kaynakları
- Bitki örtüsü
- Toprağın özelliği

Beşeri Faktör: İnsan etkisiyle oluşan faktörlerdir.

Beşeri Faktörler

- Tarım
- Ulaşım
- Madencilik
- Turizm

- Sanayi
- Hizmet sektörü
- Ticaret

Doğal Faktörler

Yeryüzü Şekilleri: Ülkemizde yeryüzü şekillerinin **sade olduğu** ova ve platolarda nüfus fazladır. Dağlık ve engebeli alanlarda nüfus azdır.

Örnek: Adana, Bursa, Konya'nın illerinin nüfusu fazla, Hakkari, Muş, Artvin'in nüfusu azdır.

İklim: Ülkemizde iklimin **ılıman** olduğu denize kıyısı olan yerlerde nüfus fazla, iklimin sert geçtiği yerlerde nüfus azdır.

Örnek: Adana, İzmir, Antalya'da nüfus fazla Hakkari, Tunceli'de nüfus azdır.

Su Kaynakları: Geçmişten günümüze insanlar su kaynaklarının etrafını yerleşim yeri olarak seçmiştir. Su kaynaklarının olduğu yere nüfus fazladır.

Örnek: Sakarya nehri etrafında Sakarya Nehri, Seyhan ve Ceyhan Nehirleri etrafında Adana şehrinin nüfusunun artmasında su kaynaklarının da etkisi vardır.

Bitki Örtüsü: **Gür bitki örtüsü** ulaşımı, tarımı ve konut yapımını olumsuz etkiler.

Örnek: Trabzon, Rize ve Giresun'un kırsal yerlerinde nüfusun az olması.

Toprağın Özelliği: Toprağın **verimli** olduğu yerlerde nüfus fazla verimsiz olduğu yerlerde nüfus azdır.

Örnek: Çukurova, Bafra, Çarşamba, Menderes Ovalarında nüfus fazla Tuz Gölü çevresinde nüfus azdır.

Beşeri Faktörler

Tarım: İklimin uygun olduğu su kaynaklarına yakın **ovalar** tarım için elverişlidir buralarda nüfus fazladır.

Örnek: Çukurova, Konya Ovası, Bafra ve Çarşamba Ovaları

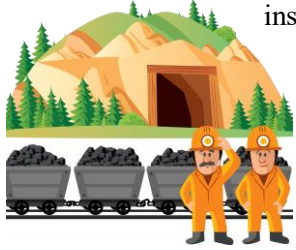
Ulaşım: Ulaşım imkânlarının **geliştiği** yerlerde sanayi ve ticaret de gelişmiştir. Bu durum iş imkânlarını artırdığı için ulaşımın geliştiği yerlerden nüfus da fazla gelişmediği yerde nüfus azdır.

Örnek: İstanbul Bursa, İzmir, Mersin ve Adana nüfus fazla Artvin ve Ağrı'da azdır.

Sanayi ve Ticaret: Sanayi tesisleri ham madde kaynaklarına yakın ve ulaşım imkânlarının geliştiği yerlere kurulmuştur. Sanayi tesisleri fabrikalaşmaların olduğu yerlerdir ve insanlara **iş imkanı sağlar** bu yüzden buralarda nüfus fazladır.

Örnek: İstanbul, Kocaeli, Ankara, İzmir, Bursa.

Madencilik: Madencilik **geliştiği yerlerde** iş imkanı fazladır ve insan gücüne ihtiyaç duyulur.

Örnek: Taşkömüründen dolayı Zonguldak'ta Petrole bağlı olarak Batman'da nüfus artmıştır.

Hizmet Sektörü: Eğitim, sağlık, ulaşım, bankacılık, turizm gibi faaliyetler hizmet sektörü içerisinde yer alır. Dışarıdan göç aldıkları için hizmet sektörünün **geliştiği** yerlerin nüfusları da fazladır.

Turizm: Turizm faaliyetlerinin **yoğun olarak** yapıldığı yerlerde nüfus fazladır.

Örnek: Akdeniz ve Ege kıyıları.

Ülkemizdeki Ekonomik Faaliyetler

Tarım: İnsanların toprağı işleyerek ürün elde etmesine tarım denir. Ülkemizde tarım, iklim ve yeryüzü şekillerinin uygun olduğu kıyı kesimlerde daha yoğun yapılmaktadır.

Örnek: Çukurova, Bafra, Çarşamba, Konya, Bursa ovaları ve Gaziantep- Şanlıurfa paltosu tarım nedeniyle nüfus fazladır.

Hayvancılık: Hayvanların ürünlerinden, gücünden yararlanılmasına dayanan ekonomik faaliyete hayvancılık denir.

Ülkemizde nüfusun fazla olduğu yerlerin çevresinde özellikle kümes ve büyükbaş besi hayvancılığı yapılmaktadır.

Örnek: İstanbul, Bursa, İzmir, Ankara'da kümes hayvancılığı yapılmaktadır.

Örnek: Erzurum- Kars Platosunda mera hayvancılığı yapılmaktadır.

Örnek: Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği karasal iklimin görüldüğü yerlerde yaygındır.

Madencilik: Ülkemiz maden çeşitliliği bakımından zengin bir ülkedir. Madenin çıkarıldığı yerlerde ekonomik faaliyet gelişir ve buna bağlı olarak nüfus artar.

Örnek: Zonguldak'ta taşkömürü, Batman'da petrol, Soma'da (Manisa) linyit, Murgul'da (Artvin) bakır, Seydişehir'de (Konya) alüminyumun çıkarılmaktadır.

Sanayi: İşlenmemiş (ham) ya da yarı işlenmiş maddelerin işlenerek mamul (kullanılabilir) madde hâline getirilmesine sanayi denir.

Örnek: İstanbul, İzmir, Kocaeli sanayinin geliştiği illerdir.

Su Kaynakları: Ülkemiz yer üstü su kaynakları bakımından zengindir. Su kaynakları tarım alanlarının sulanması, insanların içme suyu ihtiyacının giderilmesi, enerji üretimi vb. amaçlarla kullanılır.

Örnek: Denizler turizm, balıkçılık ve ulaşım gibi amaçlarla kullanıldığından ülkemizin kıyı kesimlerinde nüfus fazladır

DÜNYADA İKLİM VE YAŞAM

Ülkemizde olduğu gibi dünyanın farklı yerlerinde de çeşitli iklimler etkili olmaktadır.

İklimin Etkilediği Faktörler

- Bitki örtüsü
- Nüfus ve yerleşme
- Sanayi ve turizm
- Beslenme alışkanlıkları
- Konut tipi
- Yetiştirilen tarım ürünleri
- Giyilen kıyafetler
- Ulaşım
- Isınma şekli
- Hayvan türleri

ILIMAN İKLİMLER

Akdeniz İklimi

- Akdeniz iklimi Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerde, Avustralya'nın güneybatısında, Şili'nin orta kesimlerinde, Kuzey Amerika kıtasındaki Kaliforniya çevresinde ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Kap bölgesinde görülür.
- Yazlar **sıcak ve kurak**, kışlar ise **ılık ve yağışlı** geçer.
- En fazla yağışı **kışın** alır.
- Akdeniz ikliminde bitki örtüsü, **maki (zeytin, zakkum, defne, mersin, keçiboynuzu)** adı verilen kısa boylu ağaçlardır.
- Kışlar ılık geçtiği için **seracılık faaliyeti** gelişmiştir.
- Yaz mevsiminin uzun olması nedeniyle **yaz turizmi** gelişmiştir.
- **Turuncgiller** (mandalina, portakal, limon greyfurt), **zeytin, fıstık, pamuk, susam, muz, tütün, üzüm, incir** ve birçok sebze ve meyve yetişir.
- İklim şartları elverişli olduğu için, insanlar ince kıyafetler giymeyi ve serin tutan taş evlerde yaşamayı tercih ederler.

SOĞUK İKLİMLER

Kutup İklimi

- Kuzey ve güney kutup noktalarına yakın olan yerlerde görülür.
- Kuzey Kutbu çevresinde, Antarktika'da ve Grönland Adası'nın iç kısımlarında etkilidir.
- Yıl boyunca hava sıcaklığı **0°C**'nin altındadır.
- Genellikle **kar yağışı** görülür.
- Kutup bölgesinde yaşayan halka **Eskimo** adı verilir.
- Toprak yıl boyu buz ve karla kaplıdır bu yüzden **tarım yapılmaz**.
- Temel geçim kaynakları **avcılık ve balıkçılıktır**(buzları kırarak).
- Ulaşım aracı olarak köpeklerin çektiği **kızaklar** kullanılır.
- Buzdan yapılan **iglo** adı verilen evlerde yaşarlar.
- **Kürkü ve kalın** kıyafetler giyerler.
- **Kutup ayıları** ve **kutup tilkileri** burada yaşayan en bilinen hayvan türüdür.
- Bitki örtüsü **yoktur**(buzulların çözüldüğü yerde yosunlar).

SICAK İKLİMLER

Çöl İklimi

- Arabistan yarımadası, Kuzey Afrika'da Sahra bölgesinde, Avustralya'nın iç kesimlerinde, Asya'da Gobi ve Taklamakan, Afrika'nın güney kesimlerinde Namib ve Kalahari çöllerinde gözüktür.

• Çöl ikliminde hava gündüzleri **çok sıcak**, geceleri ise **çok soğuktur**.

• Yağışlar yok denecek kadar **azdır**.

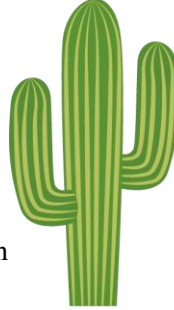
• Bitki örtüsü **kurakçıl otlar ve kaktüstür**.

• Ulaşımında sıcaklığa dayanabilen **develer** kullanılır.

• İnsanlar **uzun ve açık renkli** kıyafetler giyerler.

• **Vahaların** (Sulak yerler) dışındaki yerler yaşam için elverişli değildir.

• Evler **sazlıktan** ve **kerpiçten** yapılır.

Ekvatorial İklim

• Ekvator ve çevresinde gözüktür.

• Brezilya, Amazon ve Kongo Havzalarında gözüktür.

• Sıcaklıklar yıl boyunca genellikle 20°C'nin üzerindedir.

• Yıllık ve günlük sıcaklık farkı **azdır**.

• Her mevsim **düzenli** olarak yağış alır.

• Bitki örtüsü yıl boyunca yeşil kalabilen, uzun boylu ağaçların oluşturduğu sık **ormanlardır**.

• Evler **ahşaptan** yapılır.

• Birçok **bitki ve hayvan** türü bulunur.

• Ekvatorial iklimin görüldüğü yerlerde, **ormancılık** halkın önemli geçim kaynaklarından biridir.

• Tropikal ürünler, **kahve, Hindistan cevizi, kakao, muz** buralarda yetiştirilen önemli tarım ürünleridir

• İnsanlar genellikle 1000-2000 metre yükseklikte olan yerlerde yaşarlar.

Muson İklimi

• Güneydoğu Asya'da Çin, Hindistan, Japonya, Pakistan, Tayvan ve Bangladeş gibi ülkelerde görülür.

• Muson ikliminde **yazlar çok yağışlı, kışlar ise kuraktır**.

• Muson rüzgarlarına bağlı olarak yağışların büyük kısmı yaz aylarında düştüğünden sık sık **sel felaketleri** meydana gelir

• Bitki örtüsü geniş yapraklı muson ormanlarıdır. Bu ormanların tipik ağacı ise **teak (tik)** ağacıdır.

• Evler **ahşaptan** ve **sazlıktan** yapılır.

• **Pirinç** ve **çay** gibi ürünler yetiştirilir.

<https://cografyabilim.wordpress.com>
sitesinden alınmıştır.

